

вимір. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу Києво-Могилянська академія]. Серія: Соціологія*, 2015, 258, Вип. 246: 92-96.

4. Погрібна В.Л. Волонтерський рух як ознака змін у ментальності українців. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*, 2016, 1.28: 196-203.

УДК 629.331

Б.І. Шуневич

**Львівський національний університет природокористування,
м. Дубляни, Україна**

ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДАННЯ ДВОМОВНОГО СЛОВНИКА ТЕРМІНІВ З ТЕХНОГЕНЕЗУ ТА ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ

Стаття присвячена опису мети і завдань укладеного нами у співавторстві двомовного перекладного словника для екологів, відбору матеріалів для його створення, а також аналізу участі спеціалістів з цієї тематики під час перекладу ключових термінів словника.

Ключові слова: екологічні терміни, техногенез, захист довкілля.

The article deals with the description of the purpose and tasks of the compiled bilingual translation dictionary for ecologists, selection of materials for its creation as well as an analysis of participation of specialists in this field during the translation of the key terms of the dictionary.

Key words: ecological terms, technogenesis, environmental protection.

Екологічна термінологія набуває популярності та дедалі частіше стає предметом досліджень, оскільки питання екологічної безпеки та проблеми захисту зовнішнього середовища стають більш гостро в сучасній обстановці в нашій країні та за кордоном.

Мета статті – описати: ціль і завдання навчального посібника «Техногенез та захист довкілля: англійсько-український термінологічний словник» [4]; принципи відбору матеріалів для його створення; роль участі спеціалістів з цієї тематики під час перекладу ключових термінів словника.

Терміносистема екології є перспективною для дослідження у світлі глобалізаційних процесів. Тому за останні десятиліття цій тематиці присвячено багато дисертаційних досліджень, наприклад, кандидатська дисертація Г. Бевзо [2], опубліковано ряд словників в Україні та за кордоном, наприклад, [1], [3], [8], наукових статей [5] та ін.

Дисертаційну працю Г. Бевзо присвячено дослідженню джерел формування екологічних термінів в англійській та українській мові. «Українсько-англійський тлумачний екологічний словник» співавторів М. Михальчука, В. Косолапова, З Будніка містить різноманітний науковий, довідково-інформаційний матеріал та тлумачення значної кількості термінів і понять з різних розділів екології [3]. «Англійсько-український словник-довідник інженерії довкілля», укладений Т. Балабаном, висококваліфікованим інженером – українцем в діаспорі (США), «містить найуживаніші в англомовній технічній літературі інженерні, медичні, біологічні, правничі та суміжні з ними терміни, переважна більшість яких подається з тлумаченням чи з довідковими даними. Окремо винесено словник назв і документів урядових установ англомовних країн та українсько-англійський покажчик базових слів словника-довідника» [1, с. 3].

Серед 14 опублікованих нами перекладних словників обсягом 12-16 тис. лексичних одиниць (л.о.), коротких словників (3-7 тис. л.о.), найбільше з них створені на основі матеріалів спеціально організованих вибірок текстів, наприклад, з робототехніки (патентні описи, журнальні статті, матеріали міжнародних

конференцій) [7, с. 117-126] або на основі попередньо укладених навчальних словників невеликого обсягу.

Навчальний посібник «Техногенез та захист довкілля: англійсько-український термінологічний словник» є результатом дослідження, з одного боку, терміносистеми техногенезу, з іншого – захисту довкілля, здійсненого на основі аналізу термінології англійськомовних фахових статей, наукових збірників, монографій, підручників та Інтернет ресурсів, запропонованих фахівцем з цієї галузі знань (проф. І. Волошин). На його думку, ці матеріали найкраще відображали стан розвитку екологічної термінології за останні десятиліття. Співавтори-філологи (доц. О. Іващин, проф. Б. Шуневич) вже мали досвід дослідження та укладання словників, тому змогли якісно опрацювати термінологію згаданих вище матеріалів для створення словника. Вибір рецензентів словника також був не випадковий: один з рецензентів проф. Р. Дудок захистив докторську дисертацію стосовно проблем термінознавства (Львівський національний університет імені І. Франка), а доц. П. Хірівський – кандидатську дисертацію з біологічних наук (Львівський національний університет природокористування). Рецензенти порадили доповнити словник новими варіантами перекладу деяких ключових термінів, які зараз функціонують в науковій і методичній літературі з цієї тематики та ввести у список нові терміни, які виникли за останнє десятиліття.

Словник нараховує близько 4000 найуживаніших англійських однослівних термінів і термінологічних сполук та приблизно стільки ж відповідних їх українських еквівалентів. Для перекладу термінів словника використано сучасні українські та закордонні словники та інші довідкові матеріали.

Запропонована нами лексикографічна праця побудована за принципом алфавітно-гніздового розміщення термінологічних словосполучень у словникових статтях, що значним чином полегшує процеси їх пошуку та засвоєння для користувачів. Пояснення до англійських термінів та українських перекладів подані в круглих дужках. Наприклад: *mechanical composition* – механічний склад (грунту). Переклади-синоніми розміщені у квадратних дужках (□). Слово, вміщене у квадратні дужки, може вживатися замість слова або словосполучення, що стоїть безпосередньо перед дужками. Наприклад: *caustic lime* – їдке [негашене] вапно. Термін необхідно читати: їдке вапно або негашене вапно. У перекладах прийняті наступні розділові знаки: близькі за значенням переклади відділені комою, більш далекі переклади – крапкою з комою, різні значення – цифрами.

Словник містить перелік аббревіатур і скорочень, котрі часто зустрічаються в літературі з питань техногенезу та захисту довкілля. Вони знаходяться в алфавітному порядку і представлені окремою частиною, що сприяє зручності в роботі з ними. У словник також включено назви та Web-адреси найважливіших організацій у справах захисту довкілля.

Під час укладання словника нами частково враховані пропозиції, викладені у статті «Комплексне дослідження української та англійської термінології з дистанційного навчання» [6, с. 43-48]. У цій статті обґрунтовано, що в словнику як додатки повинні бути: окремо списки з перекладом власних імен провідних науковців, назв організацій, найпоширеніших для цієї галузі скорочень та аббревіатур, номенклатурних назв.

Запропонована лексикографічна праця охоплює термінологічну інформацію, котра дає можливість українським фахівцям захисту довкілля від негативного впливу техногенних процесів перекладати та розуміти англійськомовну літературу тих країн, де у цій сфері досягнуто значних успіхів. Він сприяє вдосконаленню знань та збагаченню досвіду з відповідного кола проблем у згаданій вище галузі. Окрім фахівців словником можуть користуватись перекладачі, науковці, студенти екологічних, хімічних,

гірничих та інших закладів вищої освіти.

Висновки. Розроблена співавторами стратегія відбору та опрацювання матеріалів для укладання словника, його структура, дала можливість максимально охопити найчастотнішу лексику з цієї тематики. Сподіваємося, що поєднання зусиль мовознавців, які мають досвід у дослідженні терміносистем та укладанні фахових перекладних словників, і спеціалістів (у цьому випадку з екологічних проблем) дало можливість опублікувати ще один якісний фаховий словник з екології.

Автори висловлюють щире сподівання, що в умовах процесів глобалізації та інтеграції України в Європейську спільноту він слугуватиме лексикографічним джерелом засвоєння термінологічної інформації і вивчення терміносистем техногенезу та захисту довкілля як для українських користувачів, так і для зацікавлених фахівців англословних країн.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балабан Т. Англійсько-український словник-довідник інженерії довкілля. – Львів: Видавництво Державного університету “Львівська політехніка”, 2000. 400 с.
2. Бевзо Г.А. Джерела походження екологічної термінології в англійській та українській мовах. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису, дис. на здобуття наукового ступеня к. ф. н. за спец. 10.02.17 – порівняльно-історичне та типологічне мовознавство. – Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2018. 204 с.
3. Михальчук М., Косолапов В., Буднік З. Українсько-англійський тлумачний екологічний словник. Навчальний посібник. – Рівне : НУВГП, 2011. 150 с.
4. Техногенез та захист довкілля: англійсько-український термінологічний словник / О. Іващишин, І. Волошин, Б. Шуневич. – Львів: СПОЛОМ, 2022. 140 с.
5. Тиха Л. Граматична структура екологічних термінів у посібниках і підручниках для студентів-екологів / Лариса Тиха // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». – 2012. – № 733. – С. 158–160.
6. Шуневич Б. Комплексне дослідження української та англійської термінології з дистанційного навчання // Вісник НУЛП № 538 : «Проблеми української термінології». – Львів: Вид-во НУЛП, 2005. С. 43–48.
7. Шуневич Б. Частотний англо-русский словарь по робототехнике // Учен. зап. Тарт. ун-та, Тарту, 1985, вип. 711. С. 117-126.
8. Stevenson L., Wyman B. Dictionary of Environmental Science. – New York, 2004. 315 p.

УДК 378.6:61.0:004

В.Г. Юфименко, Т.О. Лещенко
Полтавський державний медичний університет, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В СУЧАСНИХ СВІТОВИХ РЕАЛІЯХ

Нові життєві реалії й перебудова нинішнього світопорядку ініціюють процеси переорієнтації сучасної вищої освіти і зміни векторів її функціонування в сферу дистанційного навчання.

Ключові слова: вища освіта, дистанційне навчання, інновації, комунікація, чати, форуми, блоги.

New realities of life and restructuring of the modern world order initiate the processes of reorientation of modern higher education and change of directions of vectors of its functioning in the field of distance learning.

Key words: higher education, distance learning, innovations, communication, chats, forums, blogs.

Нові життєві реалії й перебудова нинішнього світопорядку ініціюють процеси переорієнтації сучасної вищої освіти і зміни векторів її функціонування у сферу дистанційного навчання. Гострою проблемою сучасної педагогіки вищої школи стало